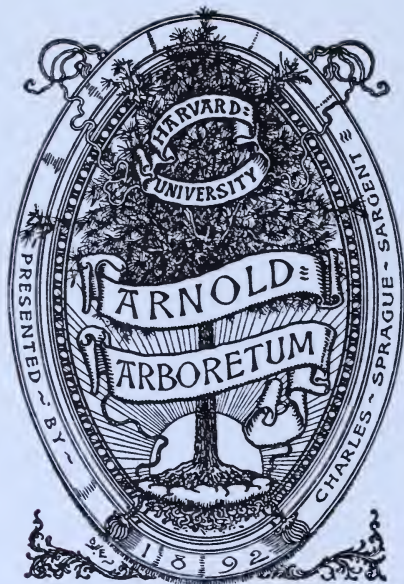

P
H35

Hedin,

Quid Linnæo debeat medicina.

1784.

14. Gen.
H. Forstlaender
& Sohn. Berlin

D. D.

QUID

LINNÆO
PATRI DEBEAT MEDICINA,

DISSERTATIONE ACADEMICA

BREVITER ADUMBRATUM,

QUAM,

VENIA ORDINIS EXPERIENTISSIMI MEDICI UPSAL.

PUBLICÆ PROPONIT VENTILATIONI

SVENO ANDREAS
HEDIN,

ASSessor REG. COLLEG. MEDICI HOLMENSIS ET AD AULAM
REG. MEDIC. PRIM. REG. SOCIETATIS MEDICÆ
HAFNIENS. MEMBR.

RESPONDENTE

CHRISTOPHORO CARLANDER,

VESTROGOTHO, STIPEND. VICTOR.

IN ACADEMIÆ GUSTAV. AUDIT. MAJ. D. XIV APR. MDCCLXXXIV.

H. A. M. S.

UPSALIÆ,

TYPIS JOH. EDMAN, DIRECT. ET REG. ACAD. TYPOGR.

1784

Mem. 1911

23799

Cl. Sager
Lund. 1911

*Plura quidem fecit, quam quæ comprehendere dictis
In promptu mihi sit; rerum tamen ordine ducar.*

OVIDIUS.

§. I.

Medicus, scientiæ suæ amans, in id quam maxime intentus est, ut exquisitam illorum omnium habeat cognitionem, quæ non veteres solum tradiderunt artis machaoniæ scriptores, sed et quæ recentiores memoriæ prodiderunt. In hunc autem finem Eorum scripta sedulo evolvens, animo facile illam comprehendet veritatem, *non qui multa, sed qui utilia scit, illum sapere*; Sæpissime enim et oleum et operam perdit, qui titulis librorum fidit. Haud tamen est infitiandum, quin ars salutaris ab HIPPOCRATE tradita et ab *altero* HIPPOCRATE, MAGNO SYDENHAMIO, exulta, inde a BOERHAAVII temporibus in scientiæ formam feliciter redacta, jam ad illud sit evecta fastigium, ut nostro, quo vivitur, tempore, ceteris quibuscunque scientiis nullo modo postponenda sit; Atque id quidem operæ Virorum prorsus secularium est adscribendum, quorum solertia et præcellens omnino ingenii vis, omnia rumpens obstacula, posteros collustrando facem ubique prætulit, eoque nomine non de arte minus, quam de singulis Æsculapii filiis bene merentissimos sese reddiderunt, quippe qui opus exegerunt,

— — *quod nec Jovis ira nec ignes;
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.*

Verum nec defuerunt, nec olim defuturi sunt, qui insatiabili scriptitandi cupiditate incensi, plus spargunt infelicis lolii, quam segetum, quæ frugibus gaudebunt. Et certe enim scio, qui rigidam ejusmodi scriptorum censuram susciperet, juvenibus medicis non solum utilissimum fore, sed et ipsorum pecuniæ et tempori largiter parfurum.

§. II.

Dissertationem itaque jussu superiorum edituro, lubens fateor, hanc in primis arrisisse materiam, si ferre valuissent humeri, atque arctis speciminis Academici cancellis circumscribi potuisset; vidi autem immensum valde spatium, quod decurrere non fui ausus, quippe qui negotiis ex duplici officio perfungendo distractus, temporis mei potens non fui. Atqui dolor ille acerbus, quem auribus et oculis percipiunt omnes boni, tam intra quam extra Patriam, ex obitu *utriusque* LINNÆI, Patris et Filii, in historia naturali et scientia Botanices *Principum*, quorum memoriam gratissimam servabunt seri Posteri, in mentem mihi revocat LINNÆI *Patris* maxima in scientiam, quam colo, merita. Quæ quidem dum penicillo parum culto adumbrare mihi constituo, non dubito fore plerosque, qui judicent hoc opus leve et non satis dignum tanti nominis *Viro*, Cujus etjam piis manibus alii dudum merentissimi a) justa persolverunt paren-

a) Dom. Bäck Eqv. de Stell. polar. Archiat. Reg. et Colleg. Reg. Med. Holm. Præses, primus sermone funebri meritorum LINNÆI fait præco dignissimus, quem postea secuti sunt *Le Marquis de CONDORCET*

rentalia. Ast tantorum facinorum quis modus? mea me itaque jubet in Præceptorem pietas, ut quæ in medicinæ emolumentum contulit vir supra omnes meas laudes celebratissimus, specialius enumerem. Cui proposito accedit adhuc ratio quædam majoris incitamenti, scilicet non defuerunt LINNÆI nominis invidi *b)*, qui dum ipsi justam laudem *summi Botanici* demere non potuerunt, ut saltem de fama *Medici Theoretici* omnem detraherent existimationem, adnisi sunt. Hinc ut vindicentur et nomen et fama LINNÆI, eo, quo potuerim, modo, in opera illius medica inquiram, ut juniores saltem Medicos, ad ipsius scripta perscrutanda adducam.

A 3

§. III.

et Vicq' d'AZYR societ. Reg. Med. Paris. a secretis perpetuus; quorum hic ille est, qui quamvis elegantissime vitam et facinora LINNÆI depinxerit, Censorem tamen agere sat incongrue sibi permisit, in quem redarguendum omnes, quotquot fuerint, LINNÆI discipuli, occasione data, merito animum intendunt; unde etjam opera celebr. Assess. Blom provinc. Dalekarl. Medici dexterrimi, dudum in eo fuit versata, ut, quæ contra Systema naturæ LINNÆI protulerat Dom. Vicq' d'AZYR, imprimis refutaret. Vide *Samling af Rön och Uptäkter 1781.*

b) Fateor me heic invitissimum adponere nomen Dom. Vicq' d'AZYR sed notam injusti valde Censoris incurrit, ubi in Oratione funebri citata his de LINNÆO *Medico* utitur verbis: "Il etoit moins permis a Mr. LINNÆUS qu'à tout autre d'ecrire sur les objets, qui lui etoient etrangers; parce qu'il y portoit cet esprit de détail et de stile aphoristique et figuré, que l'on a regardé comme des défauts, memes dans les ouvrages, qui ont etabli sa reputation". — Quam iniquum autem judicium hoc sit, in sequentibus dilucidare conabimur, dum turpe erit Auctori, si culpa ipsum redarguit.

§. III.

Morborum recta cognitio, quæ adcuratori perficitur descriptione, inter primaria requisita habetur, quæ medicum constituunt, quam proxime sequitur medicamentorum et Diætæ exactissima scientia, quibus, cognito morbo, vis illius scite est impugnanda et tuto debellanda. Hocce triplici officio Medici egregie adeo perfunctus est LINNÆUS, ut in his omnibus auctor et præceptor Discipulis suis fuerit consummatissimus. Munus Professoris ad Regiam hanc Academiam adeuntem non fugiebat, in quanta inopia et Docentes et Discipuli versarentur eo, quod nullum adhuc conditum esset morborum systema, ad cuius normam in dignoscendis morbis nec ipsi duci, nec alios ducere possent, unde etiam inter primaria Medicinæ obstacula defectus cognitionis pathologicæ semper fuit habitus; Morborum enim Genera male disposita et pejus adhuc in Species distributa, maximam omni tempore et in tradenda et exercenda Medicina adtulerunt confusionem. Ut autem in primis species morborum ea, qua unquam fieri posset, perspicuitate traderentur, eo validius urgebat, quo certius sibi perspectum habuit, *medicamentum curare speciem, raro genus morbi*; unde quoque futuram putavit, ut, specierum morborum adæquata determinatione facta, facile determinarentur totidem specifica remedia; Cujus sententiæ veritatem plurima omnino comprobare videntur exempla: sic enim *Polygala senega* contra *morbus serpentum* *Viola tricolor* in *crusta lactea*, *Collinsonia* in *colica puerperarum*, *semina Sabadillæ* ad *pediculos necandos*, sese com-

men-

mendarunt virtute singulari, quorum tamen omnium, ut quam maxime illustrans, *Ipecacuanham* adferre liceat, quæ sicut nobis detexit medicus c) nostratum acutissimi ingenii, refractissima subministrata dosi, specificum adeo se præbet remedium in *hæmorrhagia uteri*, ut numquam Magistrum fefellerit, cujus vim d) si quis in plurimis aliis hæmorrhagiæ speciebus tentaret, eundem expectans effectum, spe frustratum se omnimode videret. Ad LINNÆI usque tempora, qui primus systema quoddam morborum condiderat, fuit vir de re medica meritissimus, Dominus LE BOISSIER DE SAUVAGES, cujus opera ut in re ardua, tanto fuit medicis acceptior, quo verius est, præeunti maxima semper sese offerre obstacula. Verum quamvis SAUVAGESIO fuerit reservatum ante alios hunc vastissimum decurrere campum, eoque ipso, edita *Pathologia methodica*, morborum cognitionem medicis reddere faciliorem; recte tamen asserimus LINNÆUM, cui in systematibus construendis ingenium tribuit natura prorsus singulare, cognito vix SAUVAGESII opere, in eo dudum fuisse occupatum, ut inopiam in hoc scientiæ genere sublevaret. Itaque quam primum Professor Medicinæ constitutus erat, id sui muneris iudicavit, ut pathologicas suas prælectiones ad certum systema discipulis suis in-

c) Celebr. Dom. DAHLBERG Consiliar. Reg. Colleg. Metall. ante hæc Medicus Regius primarius.

d) Observavit Dom. Professor BERGIUS pag. 103. Materiæ suæ Medicæ, *Ipecacuanham* in plurimis hæmorrhagiæ speciebus incassum fere tentatum, in unica hæmorrhagia uteri votis respondisse. Cui sententiæ accedunt plures observatores.

institueret, quod tandem anno 1759 forma dissertationis cum orbe erudito communicavit, idque jure *alterum* systema morborum, *Vogelii* tertium, ex sententia Illustris Edinburgensium Professoris CULLEN, habetur, adeo ut SAUVAGESIO *summo* æmulus omnino fuerit LINNÆUS. Ast si æmulatio tantæ laudis inter hos maximi nominis viros nostram meretur adtentionem, nec illorum amicitia id minus mereri videtur, quæ tanta omni tempore fuit, ut dum viveret celebris Monspeliensium Professor, LINNÆO semper in paucis dilectus fuerit. Neque SAUVAGESIUM puduit in nova *Pathologia methodica*, quam postea imprimendam curavit, editione, non solum LINNÆUM in citationibus suis adducere, sed et totas adoptare descriptiones, et genera *Ipsius* nova sua facere. Qui postea etiam in systematibus condendis desudarunt viri egregii, VOGEL, CULLEN, SELLE, SAGAR, HAARTMAN, DANIEL, e) hos

e) D:us VICQ' D'AZYR heic iterum minus amice in LINNÆUM irvehitur, de Generibus morborum statuens: "qu'ils font un tableau nosologique, dans lequel l'auteur a employé, avec une sorte de profusion, des expressions inusitées et barbares pour indiquer et classer les différentes maladies, et même les incommodités les plus légères, de sort qu'en le lisant il semble, que le nombre des maux, dont l'espece humaine est affligée, soit au moins augmenté de moitié. Quamvis hæc adsertio vix refutatione egeat, comparationem tamen inter LINNÆUM et SAUVAGESIUM instituere placet, ut quinam horum scriptorum vocabulis plus barbaris fuerit usus, constet; Habet enim *Hic* *Esseram*, *frambesiam*, *Physconiam*, *Beriberii*, *subeth*, *exaniam*, quæ nomina morborum nec *linguæ*, nec *auctoritatis* certæ, sunt testimonia, ne SAUVAGESIO imputemus, quod is ille omnino sit, qui plurimis factis subdivisionibus numerum malorum auxit; *Ille* contra duo admo-

hos primarios *Pathologiæ statores* omni prosequuntur honore, testantes se vel nunquam talibus operibus pares fuisse, nisi hos præeuntes habuissent. De *Generibus* itaque *morborum* LINNÆI iudicium laturo, statuere non veremur, illa Compendium, (nam pro tali opus suum semper haberi voluit) nobis sistere, omne ferens punctum, quippe quod *perspicuitate definitionum, rerum definitarum iusta divisione et optime divisarum descriptione et brevitate nullo non tempore commendabile*. Huic præterea si addatur oratio inauguralis ab *Ipsa* habita, cui titulus *Hypothæsis nova de febribus intermittentibus*, ut et quæ sub *Illius* præsidio postea prodierunt dissertationes plurimæ: *Morbi classici, de variis ex hieme morbis, morsura serpentum, Genesis calculi,*

B

Febris

quam nova attulit genera, quæ veterum auctoritate destituuntur, *Raphaniam* loquor et *Coccyam*; de illa, ut de morbo profus singulari, dissertatione egit sub LINNÆI præsidio D:us Asses. ROTHEMAN, ubi nihil invenitur barbari, sed quæ dicta fuerint, politissimi certe ingenii sætus sunt. De hac autem D:us VICQ D'AZYR ipse confessus est, quod sit morbus sævissimus, habitantes Sveciæ borealis et palustris partem infestans, unde etiam nomen genericum ipsi tribuens auctor, illud a fluvio infernali *Coccyro* desumere voluit, ut et vermem, hunc morbum causantem, *Furiam infernalem* vocavit. Ad numerum multiplicatum quod attinet, ulterius æmulatorem ejus SAUVAGESIUM consulamus, qui in pathologia sua methodica tradit 10 Classes, 44 ordines et 314 Genera, LINNÆUS autem 11 Classes statuit, 37 Ordines et 325 genera, unde compentatis compentandis calculus evidens est. Cui præterea in scripta pathologica D:ni VOGELII inquirere contigit, sciat certe, quod Illi *Hippos, Illofis, Sinclæsis, Casaclæsis, Cilos, Hipophæsis* totidem sint genera; ne ipsam Dom. DANIELIEM adducam, Pathologiæ scriptorem facile exactissimum, qui, si quis unquam, cum profusione loquitur.

Febris Upsaliensis, Hemorrhagia ex Plethora, de Varia Februm intermittentium cura, de Scorbuto, Perspiratio insensibilis, ceteræ, constat omnino LINNÆUM illam tradidisse discipulis suis doctrinam, qua tandem sibi ipsis & scientiæ quam maxime utiles forent.

§. IV.

Clavis Medicinæ, libellus, quem merito compendium totius scientiæ medicæ adpellamus, prodiit Holmiæ anno 1766. Quisquis fuerit emunctioris naris Medicus, qui, omni præjudicata opinione abjecta, iudicium de hocce libello ferre sustinet, sine dubio lubens concedet, ingenium LINNÆI acutissimum tanto conatui unice par fuisse; illa enim heic acies ingenii elucet, ut fidem omnino superet, Medicinam, quam artem semper conjecturalem futuram statuunt ignorantibus oculos, sub ejus manibus speciem Physicæ experimentalis induisse, principisque et adsertis æque exploratis superstructam. Diffidendum tamen non est, opus hocce, licet omni et admiratione et attentione nostra dignissimum, summis quibusdam Medicis aliquo jure videri et difficile omnino comprehensum et praxi forsitan minus adaptatum. Verum in rebus tantæ indaginis raro sibi sufficit ingenium mediocre, nisi filum hoc Ariadnæum per obscuros scientiæ mæandros ab ipso Auctore Illustrissimo sequi disceret; hinc est, quod, qui Censores agere voluerunt, notam ignorantiae suæ prodiderint, cum quæ proposita fuerint, se vix intellexisse fateri coacti sint; quod ipsi contigit Domino VICQ D'AZYR, *Corticale vitale* (*Clavis medicæ*).

medic. pag. 5.) per cutem reddenti, Cui quam absfona fit idea *vitalis corticalis*, nullum vel leviter in re medica verfatum fugere potest; unde nec mirum, si de utilitate hujus operis æque absfona fit conclusio.

§. V.

Materia medica et *Diata* sunt sine dubio potiora Therapiæ censenda subsidia, quorum auxilio destitutus Medicus, inermis prorsus esset, si vel optima gauderet cognitione eorum, quæ *Anatomia* tradit de corporis structura, *Physiologia* de functionibus, et *Pathologia* de vera morborum diagnosi. Ad LINNÆUM usque nullum fere invenimus scriptorem, qui, ea qua decet methodo, hæc necessaria medicinæ fulcra tractaverat, ut potius neglecta, tantis fuerint tenebris obvoluta, ut scientiæ formam vix præ se ferrent. Illustrissimus BOERHAAVE primus quidem fuit, qui, præter alia necessaria in arte emendanda, ad Diætæ neglectam illustrationem animum intendebat. Illum itaque presso pede secuturus LINNÆUS, quod olim adgressus erat opus Præceptor ejus summus, feliciter continuavit et ad fastigium evexit. Etenim quo magis sibi cognitum habuit, *Diatam* rite institutam ad valetudinem tuendam maxime conferre, ita quoque id *Ipsi* curæ fuit, ut, illius principiis rite cognitis, Medici juvenes ad officia sua tute obeunda prodirent. Hinc tertio quovis anno cursum diæteticum absolvere consueverat, idque methodo omnino nova egregie adeo fecit, ut de præcipuis Diæterices partibus discipuli ejus, quæ in prælectionibus hauserant dogmata, sub *Illius*

præsidio Speciminum Academicorum loco nobis tradiderint; hæc autem dissertationes non solum doctrinæ et rerum ubertate sese commendarunt, sed et ingenii sale ubique conditæ, semper nostram sibi conciliabunt attentionem. Earum titulos heic adferre liceat, quo ex ipso fonte hauriantur adserta; in his autem primariæ sunt: *Ær habitabilis, Motus polychrestus, Respiratio dietetica, de Varietate ciborum, Culina mutata, Potus theæ, coffeæ, chcolatæ, de Pinguedine animali, Flora, æconomica, Plantæ esculentæ patriæ, Fundamenta valetudinis, de Acetariis, Spiritus frumenti, de Pane dietetico, Diæta acidularis, Macellum olitorium, Fructus esculenti, Inebriantia, Senium salomoneum, de Medico sui ipsius, Diæta per scalam ætatis humanæ observanda, Circa fervidorum & gelidorum usum parænesis &c.* In quibus, omnibus reformatorem sæpe egit, scientiæque illam conciliavit evidentiam, quam hæctenus desideraverant omnes cordati Medici. Verum antequam hæc omnia missa faciamus, speciatim illam dissertationem nominandam censeo, cui titulus *Nutrix noverca*. Convenerunt dudum inter se Medici de noxio nutricis mercenariæ lacte, quorum sententiæ etjam Philosophi accesserunt, inter quos nuperum JEAN JAQUES ROUSSEAU nominasse sufficiat. Anno 1779 Facultas medica Parisiensis hanc materiam ad ulteriorem dilucidationem proposuit præmio, quod reportavit D:us LANDAIS dissertatione *sur les avantages de l'allaitement des enfans par leurs meres*, quam ob elegantissimum scribendi genus omnibus medicis commendatam volumus; sed tantum abest, ut hunc auctorem, laudatissimum quamvis, LINNÆO de eadem materia

teria

teria differenti præferamus, ut potius contendamus, principia, quibus D:us LANDAIS suam stabilire vult sententiam, minus inniti eruditione medica, pompa licet verborum quam maxime superbiat opus.

§. VI.

Quantacunque autem fuerit LINNÆI opera in omnibus iis, quæ sui officii erant et medicinæ inserviebant illustrandæ, in eo tamen quam maxime laudanda est, quod totam funditus emendaverit *Materiam Medicam*, cujus, inde a DIOSCORIDES tempore usque ad Botanices reformationem, defectus neminem, vel paullulum in medicina versatum, fugere potest. Si enim illam agnoscimus veritatem, *Regnum* scilicet *vegetabile* et optima et plurima nobis præbere *medicamenta*, hæc autem fere sola *Thebriam* constituere, prono simul alveo fluit, *Horum* talem futuram cognitionem, quale fuerit illius scientiæ fundamentum, unde adserta de illis hauriuntur; illo autem vacillante, ut per plurima secula vacillavisse novimus Botanices certitudinem, nec ullam dari *Materiæ Medicæ* certam rationem, hincque nec ullam *Medicinæ* certitudinem. Verum ut nostra adsertio magis indubitata evadat, exemplis ex Historia litteraria medicinæ breviter allatis, illam collustrare lubet. DIOSCORIDES omnesque ejus affectuæ sola experientia suffulti, dogmata sua, quo potuerint modo, explicarunt, nullam a priori rationem noscentes, quam pro illis stabiliendis adducere possent; Horumque nomine *Empiricorum*, meminit verustas. Hos exceptit Gens breviori se credens incessuram tramite, quæque,

in astrorum influxu et plantarum cum certis constellationibus congruentia sese invenisse vires plantarum, haud dubitavit, indeque *Astròlogi* fuerunt vocati. Hos secuti sunt *Signatores*, qui ex *habitu* et *colore* floris, facieque externa cujuscunque plantæ, ad vires illarum in corpus humanum vanam omnino deduxerunt conclusionem. Surrexerunt tandem *Chemicici*, qui ad artis suæ rigidissimas regulas omnia examinanda voluerunt, putantes se constitutiva plantarum principia resolvere, extrahere et iterum componere posse, unde quoque, quibus adyta naturæ paterent, se solos esse credebant. Illorum autem scientia, medico licet non minus utilis, quam necessaria omnino, Medicinæ tamen in medicamentorum viribus investigandis, nunquam *qua talis* inservivit; heic enim adeo nihil valet, ut bis mille analyses plantarum, Parisiis factæ, sat demonstrarint, *illam plurima elaborare posse, sed nulla detegere medicamenta*. Cadente sic Chemicorum theoria, *Botanici* novissime in scenam prodierunt, qui, quoniam adserta sua systemati naturali superstruere sunt adnisi, propositum etjam finem facilius tandem sunt assecuti. Horum in numero plures habuimus, qui, ex principiis Botanicis, plantarum vires eruere inceperunt. Ast illorum conamina, quo certioribus principiis fuerint innixa, eo certiores etjam fecisse progressus facile constat; unde quoque prona est conclusio, quod, illis insufficienti ratione stabilitis, totum quoque corrueret systema, id quod de pluribus valet, unico excepto LINNÆO, cui soli opus tantæ indaginis condere fuit reservatum. Tenebris enim Historiæ Naturalis ab *Ipso* discussis, prodiit

diit *Botanica* iis suffulta principiis, ut nulli scientiæ nec major certitudo, nec utilitas evidentior sit, si vel nullam aliam allegare possemus, quam, quod basin et fundamentum constituat *Materiæ Medicæ*, unde ægrotantibus tota salus.

§. VII.

Medicamentorum nomine veniunt illa ipsa instrumenta, quibus medicus in debellandis et curandis morbis utitur, suntque hæc vel *simplicia* vel *composita*. Illa ex tribus Regnis naturæ colliguntur, hæc autem ex collectis conficiuntur et commiscentur, prout cujusvis fuerit ingenii captus. *Materiæ Medicæ statorem illum* dicimus *consummatissimum*, qui *sedulus colligit simplicia, ea ad certa principia exponit et dignoscere sufficienter docet, dignorumque usum methodo scientifica nobis communicat, et tandem qui de ignotorum et novorum cognitione adquirenda scite nos instruit*. LINNÆUM primum se talem præbuisse *Materiæ Medicæ* scriptorem, plurimis argumentis demonstrarum ibimus, in quem finem *Materiam Medicam*, ab *Ipsa* conscriptam, examini subicere liceat, quæ typis impressa prodiit Upsaliæ 1749. Meum vero qualecumque iudicium antequam adferre ausim, audiamus Illustrissimi HALLERI sententiam, qui illam *commodissimum prælectionibus Compendium* vocat, quodque *inter optima sit Auctoris*, dicit. Plures omnino habuimus *Materiæ Medicæ* scriptores, quorum quædam opera in majora congesta volumina, alia iterum in formam compendiorum fuerunt digesta; hujus generis est *Materia Medica* Illustrissimi LINNÆI, quam lectionibus suis destinavit. Ast sit licet opus hoc
com-

compendii nomine insignitum, plura tamen continet, quam quæ antea ullum comprehenderat tale opus; nam omnia, quæ fundamentum cognitionis cujusvis plantæ officinalis constituunt, ab Ipso sunt allata et octo prope-modum lineis absoluta, scilicet 1:o *Nomen*, quo quævis planta officinalis Botanicis est nota, adeo ut ad genus et speciem relata optime nobis jam innotescat. 2:o *Synonymon* exposuit, quo veteribus nominabatur. 3:o *Notitiam dedit Loci*, utrum ab exteris adferenda, an in nostro climate proveniat, an culta vel sua sponte, annua vel perennis, crescat. 4:o *Nomen* addidit *Pharmaceuticum* et, quæ præsertim partes in usu sint, docuit. 5:o *Qualitatum* cognitionem dedit, si *sapida* fuerit, quo *sapore* suam exferat vim, si *odor gratus, suaveolens &c.* 6:o *Vires* exactissimus descripsit *f*). 7:o Præcipuos adtulit *Morbos*, ubi specifico modo agit, et tandem 8:o *Compositum*, si ejusmodi memoratu dignum fuisset. Tale est opus, quod immortalis HALLER tanta dignum censuit laude, et de quo celeb. VICQ D'AZYR minus favens judicium ferre sustinet. Atqui cujusnam horum testimonium præferatur, judices sint *Materiæ Medicæ* scriptores, quorum nuper-

rimi

f) Quæ nostris temporibus adeo celebrata fuerunt remedia specifica, in scriptis suis LINNÆUS dudum pro talibus etjam cognita adfert, quorum nominare liceat *Radicem Filicis maris*, quæ, ut arcanum remedium in Tænia debellanda, magno pretio a Gallorum Rege fuit emta, et *Geum urbanum*, cujus in febribus intermittentibus usum, ut novum detectum, proposuit D:us BECHAVE Danus; quarum de *hoc* tamen in *Materia Medica*, de *illa* in *Flora Svecica* mentio facta est.

rimi et egregii Profess. D. ni BERGIUS et ANDR. MURRAY consententur, LINNÆUM præceptorem et statorem facem Iplis prætulisse. Ne prætereamus nobil. D. um SCHREBER, qui novam nobis procuravit Materiæ Medicæ LINNÆI editionem, maxime adauctam, adeo ut, non quæ *Ipse* solum observaverat post impressam primam editionem, sed etjam, quæ alii detexerunt *Illo* demortuo, in hac secunda SCHREBERI editione fuerint adnotata. Verum quidem est, nonnullos LINNÆO imputavisse, Materiam Medicam insufficienti ratione fuisse traditam, eo quod illam de *Regno Minerali*, ut et illam de *Animali* collectam omisisset; hos autem delegatos volumus ad Dissertationes sub LINNÆI præsidio de his habitas, quarum *hujus* auctor fuit b. def. nobiliss. Reg. Colleg. Med. Assess. LINDHULT et *illius* D. us SIDREN Profess. Upsaliensium Celeberrimus. Cetera autem, quæ de LINNÆO, ut Materiæ Medicæ statore, dici queant, brevibus his complecti liceat Corollariis.

1:0 *Simplicium exactissimam dedit cognitionem, et quoad principia Botanica et vires, quæ hactenus omnino inter desiderata Materiæ Medicæ erant. Etenim vires a fructificatione desumere docuit, habito simul respectu Saporis, Odoris, Coloris et Loci g), quo simul novam omnino tradidit Theoriam, scilicet: Plantas, quæ genere conveniunt, virtute etjam convenire; quæ ordine naturali continentur etjam virtute propius accedere, quæ classe naturali congruunt, etjam viribus quodammodo congruere; quibus omnibus*

C

ex-

g) Vide Philosoph. Botanic.

expositis, Medicis Botanicis illam conciliavit facilitatem, ut, ubicunque terrarum fuerint jam constituti, de simplicium natura et indole certissime judicent; hinc est, quod, si illis offerretur planta hactenus ignota, modo unius alteriusve plantæ ejusdem *Generis, Ordinis* vel *Classis* sibi antea notas habuerint vires, illam in hocce vel illo morbo efficacem futuram affirmare non dubitent. Olim ex ignorantione *Classium Naturalium* varia exstiterunt incommoda, adeo ut *Mercurialis* intrinsecus adhibita fuerit, cujus solummodo usus externus est, *Heracleum* inter emollientia receptum, quamvis inter *Umbellatas* frustra hanc virtutem quæramus. Ad hoc etjam principium plures detectas habemus, quarum numerosam cohortem heic sistere possem, sed exempli solum loco *Cassia* genus adferre liceat, in quo, ob vim purgantem, *Sennæ* adeo inter Medicos invaluit usus, ut omnem fere impleat indicationem; unde etjam pretio emitur sæpe nimis magno, id quod Medicis Botanicis ansam dedit, novas ex eodem genere species experientiæ subjiciendi, quum *species ejusdem generis inprimis virtute convenient;* sic *Cassia Ligustrina* et *Chamæcris*a ut purgantes fuerunt detectæ. Horum autem omnium fundamentorum in eruendis plantarum viribus, si quis optime gnarus esse cupiat, Dissertationes de *viribus Plantarum, Sapore Medicamentorum, Odore Medicamentorum, Medicamentis Graveolentibus &c.* ab Illustr. LINNÆO editas, sibi normam sumat, in quibus sufficienti Theoria omnia hæc tradita sunt subsidia, quæ tanta omnino sunt, ut Auctorem unius ejusmodi operis plus Medicinæ præstitisse constet, quam forsitan præsti-

te-

terunt olim conjuncti, quotquot fuerint, *Materiae Medicæ* scriptores.

2:0 *Dudum nota et usitata propius determinare et ad species referre docuit; ut enim Species morborum exacte esse determinandas quam maxime inculcavit, ita quoque Speciem cujuscunque plantæ officinalis distinctissime esse describendam voluit, quo, cognito morbo, medicamento simul haberetur cognitio solidissima, quod fundamentum constituit omnis sanioris Medicinæ. Huc usque tantam, non inter Materiae Medicæ scriptores solum, dissentionem, sed et Pharmacopolarum ignorantiam animadvertat tantam, ut opus hoc, si quid unquam, utilissimum judicaverit, & species rite describendas et determinandas in se susceperit, ne ulterius incerti essent Medici, de indole et natura simplicium, utque rite noscerent distinguere plantas. Quod ajunt, quid pro quo substituere, de Pharmacopolis nostris diu multumque valuit, quod eos Botanices ignaros prorsus fuisse demonstrat; at ex hac ipsa ignorantia quanta fuerint omni tempore mala, nullus ignorat. Sic Ipse LINNÆUS observavit, *Hypochaeridem maculatam* pro *Arnica* fuisse substitutam, *Centauream scabiosam* pro vera *Scabiosa* et radicem *Hermodactyli* cum *Colchici* vel *Iridis* cujusdam radice fuisse commutatam. Unde facilis est conclusio, optima remedia in desuetudinem abire, eo ipso, quod substitutis aliis minus efficacibus, promisso effectu frustatus Medicus, culpam in medicamentum referat, quam in Pharmacopolam referre debuerat. Sic etiam de *Ipecacuanba* diu multumque fuit disceptatum;*

nunc enim ad *Loniceras*, nunc ad *Violas* fuit revocata, donec tandem nuperrime constiterit, illam *Psychotriæ* esse speciem, id quod in reliquis species hujus generis inquirendi magnum erit incitamentum. Præterea, quum unius hominis non fuerit opus, omnia ea rite determinare, quæ ignota erant, dum primus tenebras discutere inciperet LINNÆUS, *Catalogum ignotorum* nobis reliquit, ut, quibus in posterum contingeret Materiam Medicam tradere, hunc ante oculos haberent; cui vero placuerit melius ad hanc plantarum, quo ad species ignotarum, enumerationem attendere, constabit maximam partem ante LINNÆI obitum dudum fuisse detectam, tanta enim fuit et LINNÆORUM et *Illorum Discipulorum* b) opera sedula. In his vero merito numerandus est Cel. Noster BERGIUS Hist. Nat. et Pharmac. Prof. longe dignissimus; nam Hic ille est, qui exactissime tales adhibuit, in opere suo egregio, specierum determinationes, id quod præter alia multa Materiam *Ejus Medicam* nobilitat.

3:0 *Nova Indigena introduxit* i) *vel frequentius usurpare docuit, quo simul Medicinam Domesticam per Sveciæ regiones usitatam breviter exposuit, et loca natalia Plantarum apud nos indicavit.* De indigenarum plantarum usu ante
LIN-

b) Celeberrimus Prof. THUNBERG Rei Medicæ in hoc genere utilissimum sese præstitit & laudatissimum.

i) Ad hanc methodum alii quoque operam suam conferre voluerunt, inter quos Cel. KÖNIG, Danus, dissertationem de *Remediorum indigenorum ad morbos cuiusvis regioni endemicos expugnandos efficacia*, edidit Hafniæ 1773.

LINNÆUM nullus fere recentiorum cogitaverat, vel si cogitatum fuisset, ob defectus in plantarum descriptionibus et virium genuina determinatione, omnem harum cognitionem et usum in desuetudinem tandem abiturum constat. Hinc opus illud aureum, *Floram Svecicam* loquor, conscripsit, cujus novam editionem dolemus omnes LINNÆUM *Filium*, ad unguem licet a se rite perductam, locupletissimam et ut typis mandaretur paratam, nobis qui communicaret, non supervixisse. Heic enim Gazam invenimus ditissimam rerum indigenarum non minus usus *æconomici*, quam *medici*; talem enim se heic præbuit Auctor, ut coronam civicam apud Romanos merito reportasset, nunc autem memoriam perennem et nostram admirationem, Ipsi post fata superstitem. Nam præterquam quod medicamenta indigena non possint non pretio constare multo minori exoticis, eo ipso etiam a nobis præferri merentur, quod sibi semper possint haberi similia, id est, bene dignota et optime collecta; quid? quod indigenorum habeamus plura *k)*, quæ virtute exoticorum plantas longe antecellunt: qualem non dubitamus adferre *Dulcamaram*, cujus jam per spatium XL annorum in patria nostra multum invaluit usus, idque in summum ægrotantium emolumentum. Specifica enim virtute omnino commendabilis in *Rheumatismo*, *Arthritide*, *Scor-*

C 3

buto,

k) Hinc quam iniqua sunt verba D:ni VICQ D'AZYR constat, ubi dicit: "Quoique il a fait des louables efforts pour substituer des plantes indigènes aux étrangères, nous ne pouvons dissimuler que cette production est peu digne de son auteur."

buto, *Ulceribus malignis*. Pari modo nos etiam plura docuit medicamenta indigena, e. gr. *Ledum palustre* l) quod nullam fere patitur comparisonem; ut prætereamus plurima alia, quorum tamen exactissimam nobis dedit cognitionem in Dissertationibus, quarum tituli: *Arboretum svecicum*, *Frutetum svecicum*, *Flora alpina*, *Fraga vesca*, *Menthæ usus*, *Euphorbia*, *Hypericum*, *Dulcamara*, *de Ledo palustri*, *Purgantia indigena*, &c. nec non in *Itineribus* suis per *Scaniam*, *Vestrogothiam*, *Oelandiam* et *Gotblandiam*.

4:o *Exotica*, quæ usus medici sunt, vel detexit vel determinavit, ut nobis jam constet, vel quibus in casibus omnem impleant indicationem, vel quibus etiam excipiuntur aptis succedaneis, in quorum investigationem quam maxime erat intentus. Dissertationes *Ejus* adferre liceat, optime hocce comprobantes corollarium, scilicet illas, quæ inscribuntur: *Ficus*, *de Cortice peruviano*, *Radix senega*, *Specifica Canadensium*, *Spigelia antbelmia*, *de Maro*, *Rhabarbarum*, *Lignum quassia*, *Medicamenta purgantia*, *Plantæ officinales*, *Opium*, *Opobalsamum declaratum*, *Lignum colubrinum*, *Fungus melitenfis*, *Viola ipecacuanba*, *Plantæ rariores Camschatcenses* &c. ubi summa ope in id nisus est, ut lux late et diffuse spargeretur.

5:o *Simplicium*, quoad multitudinem nimiam et usum rariorem, rigidissimam instituit censuram, id quod præcipue *Dissertatione*, sub hoc titulo edita, ad unguem exegit, addita

ad-

l) *Celeb. Assess. ODHELTUS* & *Med. Prov. Doct. BJÖRNLUND* egregia hujus plantæ ceperunt experimenta. *Vid. Kgl. Verensk. Acad. Handl.*

adhuc alia, *Observationes in Materiam Medicam*istente; tantam enim in Pharmaceuticorum officinis inutilem videbat farraginem, confusioni magis quam utilitati infervientem, ut sua mole ruerent omnino hæc ignorantiae et vetustatis documenta. Hac admonitione factum quoque est, ut in tertia illa editione Pharmacopœæ Svecicæ, quam adornandam jam curat Reg. Collegium Medicum, omnia adeo funditus sint deleta, quæ LINNÆUS olim exulare jusserat, ut soli flores *Verbasci* et *Primulæ veris* restent; ex iis autem, quæ introducenda proposuerat, omnia fere civitate donata sint.

6:0 *In Venenatorum m) inquisivit usum, et dosim sensim determinare docuit.* Veneni nomine communi definitione illud venit, quod, exigua licet copia, vel in corpus receptum vel corpori adplicatum, ad vitæ actiones aut omnino impediendas, aut funditus delendas sufficit. Nullum autem dari tale venenum, nisi a dosi, eo certius inculcavit, quo verius sibi perspectum habuit, ullum neque dari remedium Heroicum, nisi a venenatorum classe; unde et jam intensius studuit, ut metum demeret Medicis injustum, ab antiquitate relictum, illisque animum adderet ad cautum omnino, sed frequentiore horum usum. Ejusmodi autem remedia, ubi fuerint adhibita, cum grano salis porrigere docuit; nam ut vim suam plerumque exferunt in Systema nervosum, ita quoque, a minima incipi-

m) De venenis e regno vegetabili collectis heic imprimis sermo est; venena enim e Regno lapideo corrigi vix posse contendebat.

cipiendo, sensim dosis est augenda, prout tulerint res circumstantes. Horum exempli loco Dissertationem de *Planta Cimicifuga* allegare sufficiat.

7:o *Culturam plantarum medicinalium ad unguem perduxit*, quæ adeo ad statum rei medicæ perfectiorem reddendum pertinet, ut in ea fere versetur cardo totius scientiæ Oeconomiae medicæ. Qui autem hæc omnia rite noscere desiderat, perlegat Dissertationes *Illius*, quæ inscribuntur *Hortus Upsaliensis* et *Horticultura Academica*. Ex his subsidiis *Reg. Collegium Medicum*, cujus officii est sic agere, ut status rei medicæ per Patriam nostram, quam maxime fieri possit, emendetur et floreat, optima quæque in usum Patriæ vertere voluit. Qui enim veterum jam videret hortos Pharmacopolarum per omnes Sveciæ provincias, Boreales etjam, instructos, unde maxima fere pars simplicium ipsis provenit, Patriæ nostræ clima mutatum fuisse, facile sibi persuaderet. Celeb. Prof. BERGIUS, qui multiplici adeo nomine sese Medicinæ utilissimum præbuit, LINNÆUM presso pede secutus, culturam *Rhei Palmati* in horto suo feliciter instituit, de cujus proventu illa nobis est *Rhei* collectio, ut Medici nostrates rarissime aliud præscribant ægrotis, quam quod e solo Svecico provenerit *n*).

8:o *Modum colligendi et methodum exhibendi medicamenta proposuit*. Etenim ut quam maxime differunt plantæ dum primo vere vel seroveniunt autumno, ita quoque

n) Vid. Decretum R. Collegii Medici 1783.

que earum collectio scite est instituenda; nam si *Radix Cariophyllatæ* foliis jam detrusis sumitur, tota vi aromatica destituitur, qua sola effectum prodit. *Radix Rbei* decennis esse debet, antequam in officinas Pharmaceuticas introducatur. *Hyperici flores* legendi priusquam sese omnino explicuerint, ut et *folia Ribis nigre* dum prima explicationis signa produnt. Eadem etiam requiritur exacta cognitio circa methodum exhibendi, ne planta sicca pro viridi substituatur; sic enim *Gratiola* recens, purgans est efficacissimum, quæ antiqua iners omnino est; hinc quoque omnes plantæ *Tetradynamie*, quarum usus specificus in scorbuticis morbis, recentes haberi debent; ne de *Papavere* dicam, cujus lacryma lethæum perfundit somnum, dum semina vesca sunt.

g:o *Medicamentorum compositorum usum restrinxit.* Nescio equidem, utrum Medicinæ plus nocuerint medicamenta composita, an simplicium notitia confusa. Verum tamen est, compositorum usum, si de indagandis viribus medicamentorum agitur, semper et ubique fallere magistrum; nam *qui potest mederi simplicibus, frustra et dolose quærit composita*, dixit VILLANOVANUS. In compositis de cetero medicamentis non potest Medicus, quin, dum plurima adhibet, contraria contrariis commisceat, id quod ignorantiam prodit. Qui enim ad hanc regulam hujus etiam seculi celeberrimorum Medicorum opera examini subjicit, inveniet ipsum DE GORTHER et plures, qui medicamentis compositis valde addicti fuerunt, peccasse, id quod nostro, quo jam vivitur, tempore sedulo

observant, et simplicissima quæque adhibent medicamina, qui Medici fuerint nostratium et in schola LINNÆI edocti; Hic enim Præceptor summus, supervacanea raro dicens, multus tamen in hac re fuit, et non satis se dicere posse existimavit.

Sed sufficiant hæc, quæ de LINNÆO sunt allata; nam dies mihi citius deficeret, quam de *Eo* dicendi materies. Ad plures abiit, et *Filius* in scientia a *Patre* secundus; Flebile Eheu! *Et quando vel paves invenient secula ullos?*

Tantum.

